

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyi

Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, milli adət-ənənələrinin, elm və mədəniyyətinin təbliği

Aparılan çoxsaylı araşdırmaqlar göstərir ki, uşaqlıqdan yetkinliyə keçid zamanı insanın maraq dairesi, idealları, istəkləri dəyişir. Məhz bu dövrdə düzgün mədəni dəyərlərin formalaşmasına dəstək vermək çox vacibdir ki, onlar nəinki şəxsin şüurunda möhkəmlənsin, həm də şəxsiyyətin daha da mədəni inkışafı və zənginləşməsi üçün əlvərişli zəmin yaratırsın.

Təhsil, özünütərbiyə milli mədəniyyətin inkışafı və təbliğində müstəsna əhəmiyyət kəsb edir

Bəlliidir ki, insanın bir çox keyfiyyətlərinin inkışafı onun təbiyəsi və etnik kimliyinin formalaşması prosesinin baş verdiyi icmaya xas olan mədəniyyəti yiyələmə dərəcəsi ilə bağlıdır. Bir insanın öz etnik icmasına və mədəniyyətinə xas şəkildə yetişməsi prosesi mühüm önəmə malikdir. Bu prosesdə iki mərhələni ayırmak olar: ilkin (mədəniyyətin qorunub saxlanmasına kömək edir, çünkü burada əsas şey mövcud təsvirlərin bərpası, təsadüfi və yeni elementlərin mədəniyyətə nüfuz etməsinə nəzarətdir) və ikinci olan (cəmiyyət üzvlərinə mədəniyyətdə eksperiment üçün məsuliyyət götürmək, müxtəlif miqyaslı dəyişiklikləri tətbiq etmək imkanıdır).

İnkulturasıya adlanan bu prosesin her iki mərhələsinin ahəngdar və ardıcıl inkışafı fərdin mentalitetinin formalaşması ilə başa çatır ki, bu da şəxsiyyətin dünyani müeyyen şəkilde düşünmək, hiss etmək və qararnameq üçün münasibət və meyllərinin məcmusu deməkdir. Buna əsaslanaraq deymək olar ki, təhsil prosesi çərçivəsində mədəniyyətin populyarlaşdırılması üzrə fealiyyətin iki istiqaməti olmalıdır: məarifləndirici və yaradıcılıq. Bu sahələrdə humanist pedaqoqika anlayışı aydın görünür: fərde özünü inkışaf etdirmək, özünütəhsil imkanları vermek, fərdilik axtarışını təşviq etmək. Beləliklə, təhsil və özünütərbiyə eyni prosesin bir-biri olmadan mövcud olmayan iki tərəfidir və bunu unutmaq olmaz. Təhsil fealiyyətini qurmaq üçün onun inkışaf dövrüne xas olan bir yeniyetmənin əsas şəxsiyyətlərini nézərə almaq

lazımdır. Bu yaşda şəxsiyyət keyfiyyətcə yeni səviyyəye keçir: yetkinlik hissi yaranır - özünüdərkin spesifik yeni formalaşması, yeniyetmənin özüne, insanlara münasibətdə yeni həyat mövqeyini ifade edən ən vacib şəxsiyyət xüsusiyyəti kimi çıxış edir. Bir tərəfdən, yeniyetmə uşaq dünyasına mənşubiyyətini rədd edir, digər tərəfdən isə o, başqalarının onun əslinde bir uşaq olduğunu qəbul etməsinə çalışsa da, hələ də heqiqi, tam yetkinlik hissi keçirmir. Yetkinliyin formalaşmasında vacib bir istiqamət mənali maraqların inkışafı və gelecek üçün planlar qurmaq istəyi ilə əlaqələndirilir ki, bu da nəyisə bilmək və yüksək səviyyədə bir şey edə bilmək istəyində özünü göstərir. Yetkinliyin inkışafı həm də yeniyetmənin idrak fealiyyətində təhsil programından kənara çıxan dəyişikliklərlə əlaqələndirilir. Bu cür fealiyyətlər elm, texnologiya, incəsənət və digər biliq sahələrinə aid ola bilər. Yeniyetmənin yaşa bağlı digər mühüm xüsusiyyəti maraq, yeni və maraqlı şəyələri qarvamaq istəyidir. Bununla da peşə təhsili tələbələri arasında mədəniyyətin populyarlaşdırılması prinsipləri yuxarıda göstərilən xüsusiyyətlərə əsaslanmalıdır. Təhsil işini maksimum səmərəli və rahatlıqla aparmağın yeganə yolu budur. Təbii ki, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliği istiqamətində hər bir azərbaycanının üzərinə mühüm vəzifələr düşür. Bu baxımdan, Azərbaycan mədəniyyətinin təbliğində, həmçinin mədəniyyətimizin müasir dövrdə inkışafında gənclərin də özünməxsus rolu var. Amma önce onların bu mədəniyyəti dərindən exz etməsi lazımdır. Bu da təhsil, özünütərbiyə fonunduda daha səmərəlidir.

**Tədris
texnologiyasından**

Mədəniyyətin təbliği, inkışafı və nəsillərə ötürülməsi - cəmiyyətin tərəqqisinin mühüm elementi...

da çox şey asılıdır

Mədəniyyətin populyarlaşdırılmasında əsas məsələ, ilk növbədə, müəllimin şagirdlər tələbələr arasında müəyyən bir mədəni proses və ya fenomen haqqında təsəvvür yaratmasıdır. Yeniyetmənin söhbət mövzusuna münasibətini formalaşdırması və ifade etməsi üçün bu, çox vacibdir.

Mədəniyyətə həsr olunmuş sinif saatının keçirilməsi də ən təsirli formalardan biridir. Po-eziyaya girişdən müəyyən bir şəhərin və ya bütövlükdə Azərbaycan xalqının tarixinə qədər mövzulara burada diqqət oluna bilər. Müəllimin diqqət etməli olduğu ilk şey ekspert seçimidir. Yeniyetmənin avtoritetinin və ideal imicinin formalaşmasının xüsusiyyətlərini nézərə alaraq, qonağın kifayət qədər tanınmış, parlaq şəxsiyyət olması, güclü xarizmaya malik olması və ən əsası, insanlara mümkün qədər yaxın olması lazımdır. Əlbəttə ki, mütəxəssis yeniyetmənin nöqtəyi-nəzərini dinləmək və qəbul etmək bacarığına malik olmalı, tamamilə dürüst olmalı və heç bir vacib məlumatı gizlətməməlidir. Müəllimin özünün ümumi məsələlərdə ekspertlə həmrəy olması, baxılan məsələyə öz nöqtəyi-nəzərini, emosional münasibətini, ekspertin və auditorianın rəyinə bildirə bilməsi çox vacibdir. Əlbəttə ki, şagirdlərin, tələbələrin diqqətini müvafiq məlumatlara yönəltmək lazımdır, bunun sayesində onlar vəziyyəti təhlil edə və qərar qəbul edə biləcəklər. Bunun üçün mini-mühazirə, müzakirə texnologiyası seçmək ən yaxşıdır. Müəllim sualların köməyi ilə şagirdlərin təfəkkürünü istiqamətləndirməli, onları mədəniyyətin, elmin və ya baxılan probleme təsir edə biləcək tarixi hadisələrin digər sahələri ilə paralellər aparmağı məcbur etməlidir.

Sonda müəllimin hər bir şagirdin nöqtəyi-nəzərini dinləməsi vacibdir. Əger əsaslandırılmış fikir yoxdurşa və ya şagird, tələbə öz fikrini ifade etməkdən çəkinirse,, onda onun duyğuları və hissələri barədə soruşturmaq lazımdır. Müəllim hər bir yeniyetmənin öz sözünü deməsini təmin etməlidir. Beləliklə, irəli sürülen bütün təklifləri yekunlaşdıraraq demək olar ki, yeniyetmənin mədəni mühitə uğurla daxil olması onun buna marağından, müstəqil düşünmek və hərəkət etmək bacarığından, yeni mədəniyyətin formalaşması prosesinə cəlb olunmasından asıldır. Müəllimin vəzifələri şagirdin marağını aktivləşdirmək üçün əsas bilikləri təqdim etməkdir. Şagirdlərə, tələbələrə yaradıcı olmaq, öz fikirlərini və emosiyalarını ifade etmək imkanı vermək, yeni mədəniyyət obyektlərinin yaradılması ilə bağlı kollektivin, kiçik qrupun və fərdin fealiyyəti üçün əlverişli mühitin yaradılması on planda olmalıdır. Mədəniyyətimizin təbliği, həmçinin bu istiqamətdə

azərbaycanlı gənclərin mədəniyyət sahəsində təcrübələrinin artırılması da daom diqqət mərkəzində olmalıdır. Bununla mədəniyyətimizin təbliği və müasir dövrdə inkışafına töhfə vermək üçün daha əlverişli zəmin yaranır. Mədəniyyətin təbliği, inkışaf

etdirilməsi, qorunub saxlanılması və gələcək nəsillərə ötürülməsi üçün də bunlar çox vacibdir.

Tahir TAGİYEV

Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkışafı Agentliyinin maliyyə dəstəyiyle çap olunur.